

Toespraak Corien Glaudemans (historicus/wetenschappelijk medewerker Haags Gemeentearchief) – Onthulling oorlogsmonument Parnassia Groep, 27/12/2017

Stephan Valk noemde zojuist het boek van Corry van Straten. Tijdens het onderzoek voor dit boek sprak ik haar in 2013 en 2014 verschillende malen over Joods Den Haag in de Tweede Wereldoorlog en vertelde haar over de deportaties van de Joodse onderduikers en Joodse patiënten van de voormalige stichtingen Rosenberg en Bloemendaal. Al lange tijd was bekend dat - vooral in de Ramaer-kliniek - veel Haagse Joden ondergedoken zaten. Maar tot vorig jaar kenden wij slechts van een enkeling de naam.

In het stadhuis bij mijn werk bij het Haags Gemeentearchief ontvangen wij wekelijks vele vragen over de Tweede Wereldoorlog of over Joods Den Haag. Tijdens mijn onderzoek ter beantwoording van één van die vragen stuitte ik bij toeval op een dossier in het archief van het gemeentebestuur van Den Haag. Dit dossier draagt de archaische omschrijving 'Stukken betreffende het realiseren van voorzieningen voor- en het bekostigen van de verzorging en verpleging van krankzinnigen en zenuwzieken'. Deze terminologie is natuurlijk zwaar verouderd, maar het dossier bevatte veel nieuwe informatie over de geschiedenis van de Ramaer-kliniek, in het bijzonder in relatie tot de herdenking van vandaag.

De Ramaer-kliniek kampte aan het einde van de jaren dertig met grote geldproblemen wegens een gebrek aan patiënten. Tal van oplossingen werden gezocht. Ook moest de directie van Stichting Rosenberg, waaronder de Ramaer-kliniek viel, door de negatieve exploitatiekosten vaak bij de gemeente Den Haag aankloppen om financiële steun. Het aantal patiënten in kliniek bleef te laag. In de dagen na 14 mei 1940, na het bombardement van Rotterdam, was de Ramaer-kliniek een belangrijk opvangadres voor Rotterdamse vluchtelingen. Na hun vertrek - in juni 1940 - stonden opnieuw vele bedden leeg.

De archiefstukken in dat dossier bij het Haags Gemeentearchief verhalen ook wat er in 1942 en 1943 gebeurde. Bij toeval vond ik in dit zeer dikke pak met archiefstukken lijsten met namen van honderden Joodse patiënten. Het waren de namen van mensen die bijna allen in het najaar van 1942 als patiënt waren ingeschreven in de Ramaer-kliniek. De meesten van hen waren echter geen patiënt, maar waren bijna allen onderduiker en hoopten via de opname in de kliniek uit de handen van de Duitse bezetter te blijven. De Joodse patiënten of beter de Joodse onderduikers betaalden voor hun verblijf in de Ramaer-kliniek of voor het verblijf in één van de andere klinieken van de Stichting Rosenberg of de Stichting Bloemendaal.

Uit de correspondentie in het dossier bij het Haags Gemeentearchief blijkt dat door de deportatie in de nacht van 31 december 1942 op 1 januari 1943 en de deportaties in de

weken nadien, vele Joodse bewoners hun verblijfskosten in één van de klinieken niet hadden betaald. De boekhouders van de stichtingen Rosenburg en Bloemendaal konden de rekeningen niet innen en zonden daarom zeer gespecificeerde rekeningen aan de gemeente Den Haag.

Ik vond zeker vijf lijsten met de namen van circa 250 Joden. Een enkeling was patiënt, de meesten waren onderduiker. Samen met Corry van Straten ben ik vervolgens verder op zoek gegaan. Vaak beschikten we slechts over een voorletter met een familienaam. Maar met de hulp van onder anderen de medewerkers van de afdeling Oorlogsnazorg van het Rode Kruis, het archief van Parnassia Groep en het Haags Gemeentearchief hebben wij na zeer veel speurwerk kunnen achterhalen wie al deze mensen waren.

We weten nu wie zij waren. We kennen hun namen. De Joodse patiënten en Joodse onderduikers die de deportaties niet hebben overleefd, zijn niet meer anoniem. Hun namen zijn opgenomen in het nieuwe monument. Nu kunnen zij allen worden herdacht.

Hun namen staan ook in de speciale herdenkingsuitgave, die ik samen met Corry van Straten heb geschreven. Zij zal straks samen met Albert Ringer, een van de nabestaanden, het monument onthullen. Mede namens haar wil ik het eerste exemplaar van deze uitgave overhandigen aan wethouder Karsten Klein van de gemeente Den Haag.

= = =